

Секцыя 7

«МОВА – ЛІТАРАТУРА – КУЛЬТУРА» Ў РАБОТАХ МАЛАДЫХ ДАСЛЕДЧЫКАЎ

Валерыя Навумовіч (Мінск, Беларусь)

СІМВОЛІКА КОЛЕРАЎ У РАМАНАХ ОСКАРА УАЙЛЬДА “ПАРТРЭТ ДАРЫЯНА ГРЭЯ” І ЯКУБА КОЛАСА “НА РОСТАНЯХ”

Карціна свету, якую ствараюць мастакі слова, абавязкова ўключае ў сабе колеравыя коды, як найважнейшыя фактары жывых рэалій прасторы і часу, як характэрныя адметнасці ў абмалёўцы вобразаў, як адзнака заканамернасцей у логіцы сюжэтнага мадэлявання рознабаковых сімпатый і антыпатый ва ўзаемаадносінах дзеючых асоб.

Раманы Оскара Уайльда “Партрэт Дарыяна Грэя” і Якуба Коласа “На ростанях” аб’ядноўвае многае. Гэта адзінкавыя маштабныя мастацкія палотны як у аднаго, так і ў другога пісьменніка. На наш погляд, гэта сведчыць аб тым, што ў іх аўтары выкарысталі, па мажлівасці, багацейшую палітру фарбаў, якія былі падуладны кожнаму з іх. Адпаведная фрагментарнасць сюжэтаў, аб’яднаных адным героем, канцэнтрацыя ўвагі на ўнутраным свеце персанажаў, разнастайнасць поглядаў галоўных герояў на свет, аўтабіяграфічнасць матэрыялу, “мазаічнасць”, “разбуранасць” цэльнасці карціны свету, пошукі героямі свайго месца ў ім.

Яднае раманы і стылевая эмацыянальная дамінанта: абодва героі заняты самааналізам, прагай да самаўдасканалення, пакутлівымі пошукамі адказу на пытанні аб сэнсе чалавечага існавання.

Калі гварыць пра агульнае праламленне каляровай сімволікі у аднаго і другога майстра, то тут больш рознага, чым агульнага.

У выкарыстанні каляровых сімвалаў Оскару Уайльду, карыстаючыся мастакоўскім тэрмінам, характэрны пэўны супраматызм – гэта значыць адпаведныя камбінацыі рознакаляровых геаметрычных фігур, калі адны фарбы “накладваюцца” на іншыя, перамяжоўваюцца, увесь час змяняюцца, затушоўваюцца і зноўку праяўляюцца. “Зарэтушыраваць” пісьма Оскара Уайльда відавочная. Ён нібыта пазбягае выразнасці фарбаў. Пра адпаведныя “геаметрычныя” прапорцыі сведчыць хоць бы і той факт, што аб’ектам адлюстравання становіцца

партрэт у пазалочанай раме. “Рамачная” абмежаванасць і “разнапланавасць”, мазаіка колераў прыцягваюць увагу аўтара рамана.

У Оскара Уайльда сімвалы колераў падкрэсліваюць індывідуалізм у светабачанні, светаўспрыняцці героя.

У Якуба Коласа светавая сімволіка больш гарманізаваная з прыродай, раман паліфанічны ў сваім светапратамленні, тут багацейшая гама колераў і адценняў, выразных пераканаўчых “колеравых” малюнкаў.

У “Партрэце Дарыяна Грэя” пераважаюць жоўты, сіні, залацісты колеры, якія з’яўляюцца сімвалам самалюбавання, выключнасці, богаабранасці, а таксама завышанай самаацэнкі, глыбокага індывідуалізму. Невыпадкова партрэт маладога Грэя ва ўсёй яго красе “жыве”, схаваны ад людскіх вачэй, у пурпуровым пакоі. У старадаўніх рымлян і грэкаў пурпурныя тогі насілі толькі імператары, цары, палкаводцы. У Візантыйскай імперыі будучы імператар павінен быў з’явіцца на свет у пакоях з пурпуровымі сценамі. Оскар Уайльд часта ужывае “імперскі пурпур”, тым самым падкрэсліваючы разлад героя з акаляючым асяроддзем.

У Якуба Коласа пераважаюць паўната і разнастайнасць колераў “зямлі і неба”, суладдзе чалавека і прыроды. “На прастор, на шырокі прастор! Я люблю гэтыя прасторы, люблю неаглядныя ружова-сінія далі іх, поўныя жыцця, малюнкавасці, разнастайнасці тонаў зямлі і неба, дзе так многа разгону для тваіх вачэй”. Колас піша пра “ласкава-прыветнае сонца”, “зялёнае лісце”, “срэбна-шэрае жыта”, “ільняна-дымную” далячынь, “кучаравасць” хвой, пра “грушы ў каронах беллага цвету” [1, 190].

У Коласа белыя колеры метафарычна могуць разглядацца як дар нябёсаў, як спагада, як дараванне, час прасвятлення на сэрцы і ў душы, як набыццё ўнутранага спакою і натуральнасці паводзін. Белы колер-архетып рацыяналістычнага мыслення, аналітычнага падыходу да рэчаіснасці, да якіх схільны галоўны герой “На ростанях”. У Коласа гэта настаўнік на вёсцы Андрэй Пятровіч Лабановіч: асветнік, прапаведнік, мудрэц, мараліст і філосаф у адной Асобе. Блакіт дня, белізна снегу, ззянне сонца. Тут сустранем верхнія ярусы светабудовы: небакрай, шырыню палёў і лясоў, плынь ракі, усё багацце каляровай сімволікі паветра, зямлі, вады, агню – асноўных стыхій жыццядзейнасці палешукоў на Палессі. Колас праз сімволіку частага ўжывання беллага (светлага) колеру раскрывае вялікую ўнутраную раўнавагу ў душы Лабановіча, адзінства духу і матэрыі, свядомага і падсвядомага, інтэлектуальнага і фізічнага, эмацыянальнага і духоўнага. Белы колер

лічыўся святым. У старадаўніх грамадскіх групах ён звычайна сімвалізаваў саюз мужчыны і жанчыны, саюз маці з дзіцем (малако).

У рамане – гэта каханне Лабановіча і Ядвігі, Лабановіча і Ліды Мураўскай, узаемаадносінны з Вольгай Віктараўнай Андросавай, паннай Людмілай, “завітанскай красуняй”, з паннай Марынай. Прыгадаем святло ў акне хаты, дзе жыў Лабановіч, развагі Ядвігі ў апошні вечар развітання, якая стаіць пад тымі вокнамі. Белы колер яшчэ і сімвал выхавання. Тут – выхаванне пачуццяў. У Егіпце працэсі веруючых адбываліся ў белым адзенні. Дзеткі ў школе, дзе працуе Лабановіч, ходзяць у белым адзенні: кашулях, нагавіцах, світках. Лабановіч радуецца разам з імі, ідучы па прыступках ведаў. Пасля хрышчэння немаўлятак апраналі ў белыя кашулі, так дзеці хадзілі яшчэ доўга, каб усе бачылі, што яны захоўваюць чысціню, растуць у бацькоўскай і мацярынскай любові, ласцы і хрысціянскай веры, у народных традыцыях. Лабановічу ўласцівы высакароднасць, чысціня душы, глыбокая мараль.

У “Партрэце Дарыяна Грэя” Оскара Уайльда пераважаюць “ніжнія ярусы” светабудовы: перапляценне светаценняў, кангламерат колераў, згасанне адных фарбаў, іх блякласць, паступовы пераход да “колераў смерці” – чорнага, шэрага, невыразнага. Што азначала хуткую закончанасць зямнога існавання, схільнасць да самазнішчэння. Уайльд “змешвае” фарбы. Партрэт і герой мяняюцца месцамі.

З гэтага часу ўсё, што адбываецца з персанажам, будзе “адбівацца” не на ім самім, на яго твары, а на партрэце. Грэй сам сябе “закоўвае” у адпаведныя рамкі, пазбаўляе сябе і сваё жыццё шматфарбнасці, гамы пачуццяў і светаценняў, прысуджае сябе “на адзіноту”. “На адзіноце” у зацемненым пакоі “існуе”, а не “пражывае” свой век партрэт, чалавек на партрэце. Дарыян Грэй гіне. Забіць таго, хто на партрэце, гэта лепшае, што ён мог зрабіць у гэтым жыцці. Забойства двойніка, прыгажуня, дэндзі, сябялюбца. Толькі з асалодай пражыць жыццё немагчыма. Невыпадковы тут і погляд вачэй персанажа “скрозь блакітны дым” і “блякласць красак”.

Людзі, увайшоўшы ў цёмны пакой, ніжні ярус жыцця, дзе пануе смерць, чорны колер, убачылі на падлозе састарэлага Грэя. На сцяне вісеў маляўнічы партрэт гаспадара “ва ўсім бляску яго цудоўнай маладосці і прыгажосці” [3, 217].

У рамане Оскара Уайльда выпрабоўваецца не сам герой, а яго светапогляд, яго адкрыты геданізм, імкненне жыць дзеля ўласнага задавальнення.

Мэта жыцця – самавыяўленне. Па рознаму праходзіць працэс самавыяўлення і самапазнання ў Лабановіча і Дарыяна Грэя. Дарыян

Грэі паглыблены ў сябе. Лабановіч служыць людзям, дбае аб расквечанасці жыцця палесскага краю і палешукоў, верыць, што зазьяюць новымі фарбамі далягляды “людзей на балоце” (Мележ).

У Оскара Уайльда пераважаюць шэрыя змрочаныя колеры. У тым адрозненне сімвалікі колераў двух выдатных мастакоў.

Па даследваннях Т. Шамякінай у беларускіх класікаў часцей сустракаюцца белы, срэбраны, залаты колеры. Што сведчыць не аб расчараванасці ў жыццёвай рэчаіснасці, але аб імкненні да радасцей зямнога існавання. Колеры жыцця – заўсёды светлыя, белыя, яркія, перамоганосныя.

Літаратура:

1. Якуб Колас. Трылогія “На ростанях”. Збор твораў у чатырнаццаці тамах. Т. 9./ Я. Колас. Выд. “Мастацкая літаратура”, Мн., 1975
2. Джон Фоли. Энциклопедия знаков и символов./ Д. Фоли. М. 1997
3. Оскар Уайльд. “Портрет Дориана Грея”. Роман./ О. Уайльд. М. 2007
4. Символика цвета в искусстве Древнего Египта
5. Серов Н. В. Цвет культуры: психология, культурология, физиология./ Н.В. Серов. СПб “Речь”. 2004
6. Бонд Л. Магия цвета./ Л. Бонд. СПб “Публишинг” 1997